

XXVI.

I kasern och på högvakt.

vad ryslig lott har en gardist! . . . Så sjöng August Blanche för några årtionden sedan, och gamla stockholmare minnas nog ännu det afskräckande och rysliga utseendet på de gardeskarlar som på lediga stunder stodo med sina bårar i Tyska brinken och på andra platser i hufvudstaden för att förtjäna sig en extra slant som de vanligtvis genast nedlade på Eldbrasan vid Kindstugatan eller Hvita Hästen vid Stora Nygatan och på Gardistkrogen i Trångsund, denna senare dock mera besökt af det vid kongl. slottet vakthafvande manskapet, samt på de otaliga krogarne i närheten af kasernerne på Ladugårdslandet.

Ofta voro gardisterne rusige, grälade och kommo i slagsmål sines emellan och med stadens civila slödder. Ej sällan beträddes de med svåra lagöfverträdelser, och om ingen nu lefvande stockholmare var med på den tiden, då en brottsling undandrog sig lagens arm genom

att taga värfning vid gardet eller då, ännu längre tillbaka, en sådan dömdes att tjäna som gardist, är det dock ännu i mannaminne, att en garnisonssoldat i Stockholm ansågs som en nästan förlorad människa, tillhörande en plantskola för last och brott. Kasernlifvet föreföll som en blandning af fattighuslif och straffanstalt.

Under senare årtionden har detta så småningom undergått icke ringa förändring till det bättre, och garnisonssoldaten har i både fysiskt och moraliskt afseende väsentligt höjt sig. Visst kan det ännu hända, att en gardist gör sig skyldig till förseelser, till och med brott, men sådant kan inträffa inom alla yrken och samhällsklasser, och det förekommer ingalunda oftare bland hufvudstadens militärer än bland de civila. En af starka drycker öfverlastad garnisonssoldat synes nu mera högst sällan. Ännu på 1880-talet har det visserligen hänt, att rätt skarpa strider utkämpats mellan gardister och polismän, men det torde ha haft sin orsak i missuppfattad kåranda, och felet låg må hända ej helt och hållet på gardisternes sida, ehuru det är deras skyldighet att ställa sig polisförfattningar till efterrättelse. Visst är, att hvad som fordom var vanligt nu hör till undantagen, till och med till sällsynta sådana.

Huru ser också en garnisonssoldat i Stockholm ut nu mot förr! I de allra flesta fall är han en ung man med god hållning som vet att iakttaga ett städadt uppförande och kanske äfven bemödar sig om att vinna kunskaper, hvilka han sedan tillgodogör sig inom andra yrken. Garnisonstiden är för många en skoltid af nytta för lifvet. Förnämsta orsaken till den lyckliga förändringen torde väl böra sökas hos befälet hvilket, själf med större bildning än i allmänhet förut, vinnlagt sig om större humanitet mot sina underlydande samt mera bemödat sig om soldatens vård och goda handledning, utan att därmed släppa efter några fordringar på nödvändig manstukt. Denna har ej håller förslappats, utan skärpts genom afskaffande af urmodiga stadgar i krigslagarne, synnerligen genom borttagande af de vanhedrande kroppsstraffen. Garnisonssoldaten har erfarit, att äfven han har människovärde.

Den lyckliga förändringen har småningom verkstälts, men skulle sannolikt aldrig kunna fullt genomföras, om icke nya kaserner uppstått.

Det är nära fyrtio år sedan då varande öfverfältläkaren d:r Liljewalch förklarade, att Svea lifgarde, sedan 1802 kaserneradt i f. d. kongl. lustslottet Fredrikshof, hade en, oaktadt sina höga rum och hufvudbyggnadens rymliga förstugor, dålig lägenhet, i synnerhet genom fukt och olämplig inredning. Andra lifgardes kvarter i de tre kasernerna på platsen, där Terra nova varf förut legat och hvilka bygdes för sextio år sedan, förklarades redan ett par årtionden där-efter också ha ett osundt läge, ehuru dock bättre och rymligare än Fredrikshof. Lifgarde till häst är sedan 1811 inrymdt i sin nuvarande kasern vid Storgatan,

och denna var länge ansedd som den bästa både genom läge och inredning, men torde dock nu vara något föråldrad. Svea artilleriregemente låg i sju olika, ursprungligen till enskilda boningshus afsedda höstäder och hade det på alt sätt obehagligt.

Man insåg, att alla garnisonsregementena voro i behof af nya kaserner, och gjorde början med att uppföra en sådan åt den kår som var i största för lägenheten. År 1870 uppgjordes därför förslag till gemensam kasern för Svea artilleri på platsen utanför den genomsprängda öppningen i Tyskbagarebärgen, hvilken har en för samballets förkofran i hög grad verksam man, öfverstelöjtnanten W. von Francken att tacka för sin tillkomst och som fick namnet »Karl den femtondes port». Arbetet började 1873 och var med alla sina sex byggnader fullbordadt i slutet af 1877. Det hela kostade 1,612,634 kronor.

Redan i mars 1876 flyttade fyra batterier in i kasernen, och ett år senare hela regementet. Logementen äro beräknade för 16—22 man hvardera, och luftmängden till 11,5 kub. meter per man, således större än hvad som förekommit i de gamla kasernerna. I Fredrikshof beräknades luftmängden till 8—11,5 samt är i Andra lifgardes ännu ej större än 9,7. Annorlunda är det, som här nedan visas, i Svea och Andra lifgardenas nya kaserner, hvilkas luftmängd är fullt jämförlig med de bäst inrättade kaserner i utlandet samt till och med större än i flera bland dem.

W. von Francken.

Verkan på manskapet af Svea artilleriregementes nya kasern visade sig snart. Den som sett Svea artilleristerne — »tullerigubbarne» kallades de på det stockholmska folkspråket — innan kasernen var bygd och såg dem ett par år därefter fann genast stor skillnad i äfven utvärtes afseende, och man fann snart, att truppens ej blott hälsotillstånd, utan äfven skick och duglighet undergått en välgörande förändring.

Redan före uppförandet af Svea artilleriregementes kasern hade en ny trupp fått sig en kasern i öfverensstämmelse med den erfarenhet man då egde om soldatboningsars inrättande. Då första sappörkompaniet uppsattes 1855, fick truppen till bostad den s. k. Snoilskyska gården eller »norra kasernen» vid Storgatan, men redan året derpå aflemnades hofjaktvarfvet på Kungsholmen från flottan till ingeniörkåren, och kompaniet inflyttade i dess chefsboställe samt stannade där, äfven sedan truppen fått namn af »sappörkår» och från och med 1867 af »pontonierbataljon», till dess stora kasernen fullbordades 1868. I mån af sin uppsättning förldades de öfriga kompanierna i flera af f. d. jaktvarfvets då ännu kvarstående, men sedan nedrifna småbyggnader till dess de kunde inflytta i de nya kasernerna.

Enär det från början till ingeniörkåren aflemnade området å Kungsholmen ej gaf tillräckligt utrymme för truppens öfningar, så inköptes 1863 från diakonissinrättningen den åt öster angränsande tomten. På dessa sammanslagna tomter ha, utom ofvan nämnda kaserner, uppförts flera byggnader, såsom stora krigsbyggnadsförrådet och exercishuset, matinrättningsbyggnad, stall- och förrådsbyggnader, badhus, kruthus, verkstadsbyggnader m. fl. Kostnaden för samtliga inom detta kasernområde uppförda nya byggningar uppgick till 418,156 kronor.

På 1880-talet har Stockholm också fått en alldeles ny kår, hvars goda hållning och prydliga utseende så väl i trupp som hvad den enskilde soldaten angår, torde i väsentlig mån få tillskrivas en ändamålsenlig bostad, och det är trängbataljonen. För dess räkning har krigshögskolans gamla hus på Marieberg vid Mälaren, på Kungsholmen men utanför Stockholms egentlige område, inredts till kasern, och en ny kasern uppförts. Den nya kasernen är 73,7 meter lång med en grundyta af 1,258 kvadratmeter, innehållande lektionssalar och logement, sex i hvardera våningen, med plats för 13 man i hvarje och med en luftmängd af 15,6 kub-meter per man, samt ett stort dagrum som har en golfyta af 180 kub-meter och en luftvolym af 640 kub-meter. Dessutom har kasernen expeditjonsrum, boställslägenheter för underbefäl, sjukrum, m. m. I en särskild byggnad finnas vakt- och arrestrum, och därjämte har man för bataljonen bygt stall, ridhus, exercishus, verkstadshus, kallbadhus samt vagns- och förrådsbyggning. Kostnaden för det hela gick till 329,500 kronor, den gamla byggnadens nya kaserninredning därunder inräknad.

Artillerikasern.

Nya kaserner äro nu mera uppförda för samtliga garnisonsregementena, med undantag af flottans manskap och lifgarde till häst, men ett förslag finnes, att flytta sist nämnda regementes kasern ut till den s. k. Rekrytbacken på Ladugårdsgärdet. Den förnämsta kasernbyggnaden hittills och sannolikt under många år härefter är dock den stora för de bägge fotregementena afsedda, hvars ena del är af Svea lifgarde begagnad sedan hösten 1888.

Dessa två invid hvarandra belägna kaserner bilda Stockholms största byggnadskomplex. Genom sina stora och väl beräknade proportioner göra de ett ganska fördelaktigt intryck. Fasadritningarna äro af slottsintendenten professor E. Jacobsson, men hedern af alla anordningar, hvilka kräft mycken praktisk erfarenhet, tid och arbete, tillkommer officerare vid fortifikationskåren, bland hvilka kapten P. J. Högfeldt öfvervakat själfva arbetets utförande. Kostnaden för hela kasernkomplexet uppgår till omkring *tre millioner kronor*.

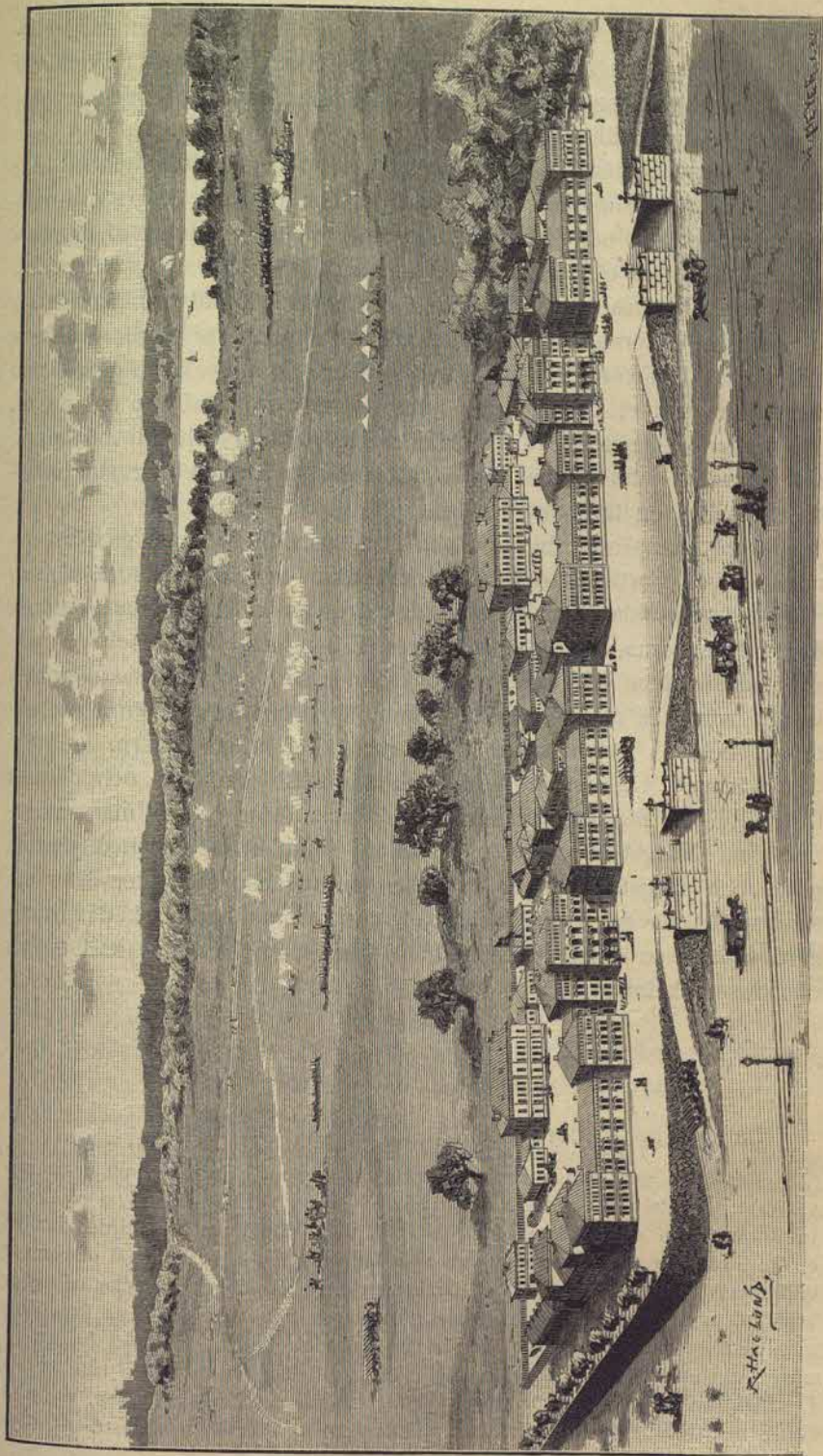
Anländer man från Storgatan på den nya Narvavägen och viker in på förlängningen af Linnégatan, finner man framför sig den 365,5 meter långa hufvudsidan, hvars västra del är Svea lifgardes kasern. Läget är högt och fritt, beherskande hela trakten, och byggnadens baksida vänd utåt Ladugårdsgärdet.

Midtelpartiet af Svea lifgardes kasern reser sig i den fyra våningar höga kanslibyggnaden som genom ett öfverbygdt porthvalf å hvardera sidan står i förbindelse med kasernflyglarne, af hvilka två ligga i linie med kanslibyggnaden och de öfriga bilda räta vinklar med de förra. Dessa fyra byggnader, hvilka stå i förbindelse med hvarandra, innehålla manskapets logement, på västra sidan för första och på den östra för andra bataljonen.

Kanslibyggningen inrymmer i bottenvåningen en stor förstuga samt vakt- och arrestrum för ej ännu börjad bestraffning. En trappa upp ligga dagbefälets rum, orderrum m. fl. lägenheter; två trappor upp finnas samlingsrum för officerarne, matsal, paradsal, chefs mottagningsrum och chefskansli samt tre trappor upp sjuklokaler.

I hvilka rum man än inträder, vare sig officerarnes eller manskapets, finner man ordning och snygghet. Införes man i dagkaptenens och daglöjtnantens rum, två för hvardera, ser man en enkel och ändamålsenlig möblering, och kommer man in i officerarnes samlingsrum, skådar man en både smakfull och dyrbar utrustning. Rummet prydes af Oskar I:s, Karl XV:s, Oskar II:s samt svenske och danske kronprinsarnes porträtt i olja och dess utom en byst af Karl XV. Den i samma våning belägna paradsalen är ett stort rum med tre breda fönster, från hvilka man har en vidsträckt stockholmspanorama. Detta i allvarlig stil dekorerade och med massiva ekmöbler utrustade rum har ett helt porträttgalleri med byster af Gustaf II Adolf, Karlarne XII, XIII, XIV och XV samt bilder i olja af åtskilliga bland regementets officerare, alt sedan gula brigadens tider. Där ser man Nils Brahe, Magnus Gabriel De la Gardie och många andra sekundchefer till och med nu mera generalmajor Roger Björnstjerna. Får man tillträde till de innanför chefskansliet belägna mottagningsrummen, träffar man regementets n. v. sekundchef, icke i afbildning, utan i original, men det kan nog hända att öfverste Henrik Ankarcrona, själf god konstnär, på lediga stunder i hemmet målar af en och annan militärperson, så vida han icke på duken upplifvar några intressanta minnen från sina fälttåg i Algeriet och Marocco.

I biblioteksrummet kan man också få se åtskilliga bilder, glada i ett stort album förvarade teckningar som en af regementets forne officerare, öfverstelöjtnant F. von Dardel, sedermera chef för öfverintendentsämbetet, lemnat som ett kärt minne från sina militära tjänstår.

Fotgardes-kasernerne.

Detta album är ett i sitt slag intressant arbete, enär det innehåller åtskilliga lustiga, men för förhållandena i Stockholm och i synnerhet inom de militära kretsarne under några föregående årtionden mycket upplysande framställningar.

Officersvåningen är också utrustad med en rätt stor matsal, där en och annan festmiddag kan gifvas till och med för öfversten i regementet, Sveriges och Norges kronprins, då större delen af dryckesvarorna tages ur officerskårens egen vinkällare.

Svea lifgardes officerskår har, som man ser, väl ordnad för sig i den nya kasernen, och underbefäl och manskap ha jämförelsevis lika godt. Besöker man en gift fanjunkare, kommer man genom den ena ingången i ett rymligt och ljust kök med spisel af järn och fajans. Där innanför ligger ett rätt stort förmak, pryddt och fint möbleradt, och innanför detta en bekväm sängkammare, hvilken åter står i förbindelse med en tambur som leder ut till förstugan.

Huru manskapet har det skola vi snart få se, men gå först genom ett af porthvalfven från Linnégatan in på den stora gården, hvars västra sida begränsas af de åt den nya Banérgatan vettande flygelbyggnaderna, med till sammans 179 meters längd, och på motsatta sidan af en lika lång rad byggnader som med baksidan gränsa in till Andra lifgardes kasern. Bland de förra är det stora exercis-huset, och på östra sidan ligger musikkompaniets kasern.

Närmast väster om skol- och matsalsbyggningen och därmed förenad ligger köksbyggningen och närmast öster ut har man marketenteriet. Längst norr ut är på västra sidan arresthus med särskild gård, och längst ut på andra sidan en trossbod som åter öster om sig har det för gardesregementena gemensamma badhuset, där hvarje gardist kan en gång i veckan få ett finskt ångbad med kallbassäng och duschafkylning.

* * *

Låt oss nu se huru det står till bland manskapet.

De flesta gardister rekryteras från landsorten. Korpraler utsändas som värfvare, flere från hvar regemente. När en sådan värfvare får sigte på en ung bonddräng som synes lämplig, gör han sig underrättad om hans ålder, hvilken ej får öfverstiga 26 år, men kan vara så låg som 17, tager reda på om han är välfräjdad och konfirmerad, har en kroppslängd af minst 1,65 meter och ej är behäftad med sjukdom eller kroppsfel. Värfvaren tillbjuder honom att taga tjänst vid konungens lifgarde, och det är visst icke otroligt, att tillbudet framställles under lockande förespeglingar om det härliga lif den unge mannen skall få föra i hufvudstaden, men anvrifningen skall, stadgas det i instruktionen, ske utan tvång och list, genom ömsesidig träffad godvillig öfverenskommelse. I städja

erlägges 10 kronor för hvarje af de första tre åren samt 20 kronor för hvarje år därutöfver, och i handpenning lemnas högst 3 kronor.

Enligt nya tienstgöringsreglementet får vid värfvade trupper med längre anvärfningstid än två år soldater antagas ända till 30 års ålder, men ej under 17 år.

På det sättet rekryteras för t. ex. Svea lifgarde mellan 100 och 200 man hvarje år. Värfvaren erhåller 20—40 kronor för hvarje rekryt. Äro alla formaliteter iakttagna, lemnas den värfvade biljett på tredje klassen å järnväg, och det bär af till Stockholm. Om den värfvade där godkännes, iklädes han uniform, får sin plats anvisad i kasernen och börjar genast rekryttjänsten. Exercisen är kanske ofta påkostande nog för den därvid ovane, men vanligtvis dröjer det icke länge förr än en otymplig bonddräng är förvandlad till en antaglig rekryt, hvilken också måste genomgå den teoretiska delen af *rekryt-skolans* kurs, bestående i synnerhet af de instruktioner som äro föreskrifna för approbation till soldat. Efter ett års öfningar öfverföres rekryten till gardist, men kan dock redan förut approberas till vakttjänst.

Revelj slås kl. 5 f. m. hvarje söckendag i maj—september, och under öfriga delen af året en timme senare. Sön- och hälgdagar slås revelj kl. 7 f. m. hela året. . . . Sexton yrvakna hufvud resa sig ur lika många bäddar i hvarje logement. Snart slänga trettio två armar de oundgängligaste klädespersedlarne på sexton gardist- och rekrytkroppar. Det går raskt undan i hvar och ett af de sex sofrummen i hvar och en af de åtta logementsvåningarna, en våning för hvarje kompani. Det är icke i gamla Stockholms osnygga och obekväma kaserner med två och två ofvanpå hvarandra ställda träsängar i de otillräckligt vädrade sofrummen, där alt var trångt, osundt och i hög grad otrefligt, i synnerhet i det genomruttna Fredrikshof, utan i Svea lifgardes nya gardistpalats, med de rymliga sofsalarne med fristående järnsängar, en för hvarje man, och där den luftmängd som kommer på hvar och en — nära 15 kub.-met. — är nästan dubbel mot den som kunde förut beredas, där också intet smutsande arbete får företagas och där soldaternas kläder och tillhörigheter förvaras i skåp till hvilka de själfve inneha nycklarne.

Fort in i tvättrummet! Hvarje kompani har ett stort sådant, praktiskt och bekvämt, med vattenledningskranar och fasta tvättfat som lätt kunna omhvälfvas och rengöras. Efter morgontvagningen förrättar dagkorpralen uppropet och afgifver rapport till expeditionshafvande fanjunkaren, hvilken upprättar kompaniets dagrapport som aflemnas i ordersalen till bataljonsadjutanten.

Vid morgonuppropet skola de som känna sig illamående anmäla detta för att få hjälp af bataljonsläkaren som företager sjukvisitationen. I händelse af svårare sjukdomsfall sändes patienten till

garnisonssjukhuset på Kungsholmen, hvars från de flesta garnisonskasernerna aflägsna läge fortfarande utgör en stor olägenhet.

En och en kvarts timme efter reveljen förrättas korum, och expeditionshafvande fanjunkaren ser efter att alla snyggat sig samt uppläser de order som ej redan meddelats. Efter korum utdelar fanjunkaren hvarje dag 10 öre per man, utgörande den del af aflöningen som svarar mot gamla »tobaksskillingen». Lönen för hvarje karl är 6 kr. i månaden. Efter tre tjänstår erhålles i tillskott en kr. i månaden, och efter sex år ytterligare en kr. I »examenstillägg» gifves dess utom ökad aflöning, såsom här nedan visas.

Så exerceras och läses. När rekryten gått igenom rekrytskolan och öfverförts till gardist, beordras han, om han därtill anses lämplig, till *förberedande korpralskolan* för att där grundlägga de kunskaper som numera fordras för underbefäl. Har han ej nödig insigt i räkning, innanläsning och skrifning, kommenderas han, vare sig rekryt eller gardist, i *regementsskolan*, hvarest af särskild därtill beordrad subalternofficer, biträdd af underbefäl, undervisning meddelas i nämnda ämnen (räkning endast i hela tal) samt historia och geografi.

Har gardist inhemtat hvad som kan läras i regementsskolan samt äfven gått igenom förberedande korpralskola, vinner han inträde i själfva *korpralskolan*, där han får ytterligare öfva sig i innanläsning af tryckt och skriven stil samt göra reda för hvad han läst, söka skaffa sig någorlunda ledig handstil, försvarlig rättstafning och insigt i skiljetecknens användande samt sätta upp rapporter m. m. af enklare slag, lära sig de fyra räknesätten i hela tal och decimalbråk, mått, mål och vikt samt plana ytors beräkning. Han läser Odhners lärobok i fäderneslandets historia för folkskolor, utdrag ur tjänstgöringsreglementet, strafflagen för krigsmakten, disciplinstadgar m. m., öfvar sig i praktisk tillämpning af de första grunderna för hälso- och förbandslära samt i att läsa kartor och vägleda sig efter dem i terräng jämte annat som hör till fält- och bevakningstjänst. De praktiska öfningarna i korpralskolan omfatta också färdigheten i att leda och undervisa en mindre afdelning i alt slags exercis, tillämpning af skjutinstruktion, gymnastik, bajonettfäktning, öfning i skyttegrafvars anläggning och mera sådant.

Underofficersskolan har två kurser. Ämnena äro ungefär de samma som i korpralskolan, men med höjda fordringar. I högre kursen öfvas också upprättandet af enklare kartutkast och fordras större färdighet i att undervisa rekryter. Den som utexamineras från underofficersskolan skall bland annat ega fullt god handstil och rättstafning samt kunna sätta upp tjänsteskrifvelser. Underbefälsutbild-

ningen är vid lifgardena den samma som vid infanterivolontärskolan å Karlsborg, men vid artilleriet fordras äfven algebra, trigonometri m. m.

Undervisningen vid Svea lifgarde sker i skol- och matsalsbyggningen, hvars inredning har den olägenheten, att skolsalarne ligga på nedra botten och matsalarne en trappa upp. I och för sig äro de fyra höga, ljusa och luftiga skolrummen fullt ändamålsenliga med fyra bord, hvarje till tio eller tolf man, goda väggkartor m. m., alt utvisande att man nu för tiden äfven i kasernerne på ett ändamålsenligt sätt sörjer för folkundervisningen. De till lärare kommenderade officerare åtnjuta icke någon ersättning för sitt besvär.

År 1888 infördes den s. k. rekrytutbildningen kompanivis, hvarvid en subalternofficer från hvart kompani under kompanichefens ansvar och tillsyn leder denna utbildning. Underofficersutbildningen sker fortfarande under särskild därtill kommenderad officers ledning.

Efter hvarje skolas slut meddelas betyg, och på regementsorderna kungöras de vitsord och utmärkelseecken som eleverna förvärfvat. De galoner i guld eller silfver, efter olika regementen, eller af redgarn som några soldater bära på vapenrockens öfverärm bero på genomgångna klasser och erhållna betyg.

Det här ofvan nämnda »examenstillägget» i lön utgår med 1 till och med 2 kr. i månaden, alt efter de genomgångna klasserna. En karl som tjänat i tre år kan således, om han gått igenom underofficersskolans alla klasser samt dessutom särskild kurs för utbildande af sjukvårdssoldater, erhålla förutom lön och städja 12 kr. i ålderstillägg, 24 kr. i examenstillägg för underofficersskolans tre klasser samt 12 kr. för sjukvårdskursen eller tillsamman 48 kr. och efter sex tjänstår 60 kr. per år.

Efter befordran erhåller en vice korpral 132 kr., korpral 192 kr., distinktionskorpral 252 kr. och, om den sist nämde förrättar underofficerstjänst, 348 kr. alt per år, naturligtvis jämte husrum, föda och kläder.

Gardisterna öfva sig praktiskt och teoretiskt, svettas med exercis, gymnastik och skolgång. Underbefälet är i ständig verksamhet. Fanjunkarne knoga med den vidlyftiga expeditionen, och skriferiet inom kasern är förvånande stort. De tjänstgörande officerarne äro upptagna med exercis eller skolundervisning. Verksamhet råder öfver alt. Befäl och tillsyn i kasern utöfvas af en daghafvande kaptan, en löjtnant och en underofficer, hvilka aflösas hvarje lördag, men under veckan bo i kasernen. Hvar dag gör kaptan allmän visitation för att efterse trappor, förstugor och gårdar, och likaledes visiteras manskapets kasernrum äfven af kaptanen eller löjtnanten. Då officer eller underofficer inträder i rummet, skall den af manskapet som först varseblifver den inträdande ropa »gif akt!» hvarvid samtliga upphöra med sin sysselsättning samt iakttaga ställning och hållning, något som

dock naturligtvis icke förekommer nattetid och ej håller under eftermiddagshvilan (en timme efter middagsmåltiden).

»God morgon, gardister!» hälsar kaptenen sitt kompani. »God morgon, kaptен!» svara gardisterna. Samma svar begagnas till all befäl, till och med till kungliga personer, t. ex. »god morgon, kronprins!» med undantag af till konungen, hvars hälsning besvaras med »gud bevara konungen!» och denna hälsning lär nu mera komma att utsträckas till kronprinsen. Det är icke länge sedan detta »gud bevara» var gemensamt efter *alla* öfverordnades tilltal. Hälsningsformerna höra till instruktionen för truppen.

Arbete gifver matlust, och denna tillfredsställes i kasernen med tre mål om dagen. Bröd hemtas dagligen från kronobageriet vid Artilleriplanen. En för hvar månad kommenderad underofficer har matförrådet under sin vård och biträdes af en korpral. Märkes att några födoämnen äro mindre dugliga, afgifves genast rapport därom till daglöjtnanten. Kl. 2 hvar dag rekvirerar expeditjonsfanjunkaren hos ekonomiuppbördsmanen erforderligt antal matportioner för följande dag. Till kockar kommenderas för hvar vecka två man turvis kompanierna emellan, och dess utom en man till handräckning.

En fjärdedels timme före den till måltiderna bestämda tiden inställa sig en dagkorpral och fyra man från hvart kompani för att biträda vid dukningen. Då signal till matutdelning gifves, infinner sig dagkaptenen eller daglöjtnanten i köket, där soppan eller mjölken upphålles i kärl med 14 portioner i hvarje. Den öfriga maten utportioneras af dagkorpralerna under tillsyn af uppbördsmanen, hvar efter nyss nämde officer låter slå »ruff» och begifver sig till matsalen för att öfvervara måltiden. En underofficer marscherar med hvart kompani till salen, uppställer det vid borden och tillser, att hvar man får hvad honom tillkommer.

Det manskap, som är på vakt utom kasernen, erhåller samma slags mat, hvilken forslas i vagn till hufvudvakterna. I *frukost* erhåller hvarje man vid Svea lifgarde dagligen 70 gr. sill och 0,5 liter potatis samt på olika dagar antingen 0,25 liter mjölk och 20 gr. choklad eller 8 gr. kaffe och 12 gr. socker. Till *middag* bestås vissa dagar 200 gr. rimmadt fläsk, 150 gr. gula ärter, 5 gr. hvetemjöl och 0,6 lit. potatis, andra dagar 295 gr. färskt eller salt kött, 120 gr. gröna ärter, 5 gr. hvetemjöl, 40 gr. korngryn eller risgryn och 0,6 lit. mjölk. En dag erhålles jemte de 295 gr. färskt kött (då kalops) 10 gr. ister. Till *afton* får vaktmanskapet 5 gr. té, 12 gr. socker, ett franskt bröd samt 130 gr. bräckkorf, och de hemmavarande erhålla 0,5 lit. mjölk samt ett skrädt bröd, men en annan afton få de senare hafregrynsgröt (110 gr.) samt 0,4 lit. mjölk. Maten omväxlar för öfrigt på olika tider.

Efter slutad dag i kasernen slås tapto kl. 10 sommartiden samt kl. 9 e. m. under den öfriga delen af året och korum hålles. Ex-

peditionsfanjunkaren in finner sig, liksom på morgonen, i ordersalen och aflemnar rapport till vakthafvande kaptenen.

* * *

Det är en dag då regementet skall på vakt. En kvarts timme före den till vaktparadens afmarsch bestämda tiden slås *förgaddring* (af holländska ordet »vergaderen»), manskapet ställer upp sig, och på utsatt timme sätter truppen sig i marsch, med sin musikkår i spetsen, samt förd af en med kommandobattong utrustad kapten, i fall konungen är hemma eller i hans frånvaro kronprinsen-regenten fins i kungl. slottet. Är ingen af dem i Stockholm, föres truppen af en löjtnant. Under vägen upp till slottet följer mycket folk med, och på yttre borggården finnas alltid några civila älskare af militärskådespel som visa intresse för vaktombytet. Den vaktgifvande truppen rycker in i högvakten, och den nu vaktfria tågar hem till sin kasern. Kaptenen har redan förut försvunnit. Spelet, det i kasernen boende, marscherar i trupp hem åt. Hrr håboister (fältmusikanterne) gå som frie musikidkare helt ledigt och artistiskt för att så fort som möjligt få uniformen af sig.

Det är väl icke alltid så roligt i kasernen, men ofantligt mycket tråkigare är det på högvakten. Man har ej annat att taga sig till än att gå på post och mellan poststunderne kasta sig på britsen i vakt-rummet och sofva, så vida man ej föredrar att sitta på bänken i slottsflygelns arkad och sola sig, i fall sol är att tillgå, eller vräka sig mot järnräcket ofvanför Mynttorget och gapa på folket där nere. Förr gjordes täta vandringar till gardistkrogen i Trångsund, men det var i dryckenskapens tid.

Vakthafvande officern, nu endast en löjtnant, promenerar framför gevärsbron eller slår sig ned i det tämligen rymliga, men ytterst tarfliga officersrummet, hvars enda prydnader utgöras af en liten spegel med ram i »empire-stil», samt ett par små bilder på väggen och hvars möbler för öfrigt bestå af två skinnklädda soffor, af hvilka den ena tjänar till nattläger för officern som utan att aftaga uniformen där njuter sin hvila, ett bord, ett par stolar och en skänk, alt gammalt och nött. Det hela ser maskstunget, bofälligt och fattigt ut.

Kastar man blicken in i manskapsrummet, ser man att detta till en stor del upptages af den stora träbritsen, på hvilken gardisterne ha sina sofplatser utan några slags bekvämligheter, icke ens en den allra tunnaste halmadrass — endast den hårda träbotten i något slutande ställning, alldeles som i stadens natthärbärg för husvilla. Det är ofantlig skilnad mellan de glada, luftiga rummen med de goda

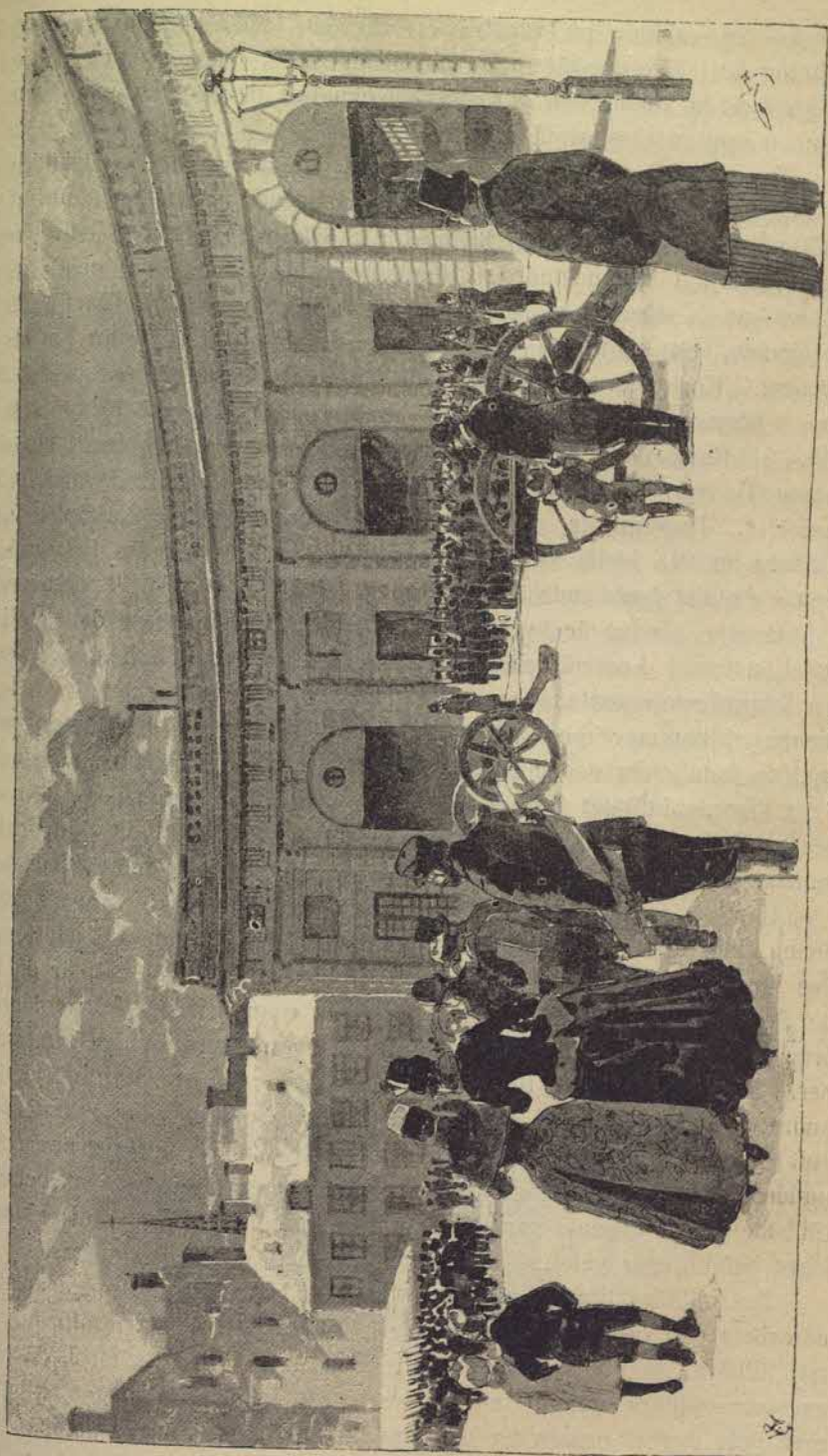
sängarne samt öfriga bekvämligheter i den nya kasernen och denna fattigbarack, där invånarne dess utom på lediga stunder icke ha tillgång till någon nyttig sysselsättning eller något uppfriskande tidsfördrif. Det hela är en bild af garnisonslifvet i gamla tider, en miniatyrframställning af en gardeskasern i forna dagar. Och i vaken i arffurstens palats vid Gustaf Adolfs torg, som numera utgöres af endast sju man, ser det kanske ännu värre ut. Södermalmstorgsvaken, en något större afdelning, är icke fullt så dåligt utrustad.

Lyckligtvis är gardisten icke hvar dag på vakt — de två fregatesregementena omväxla hvar sin — och då han i kasernen har någon från skolgång eller exercis ledig stund, kan han uppehålla sig i kompaniets ganska trefliga dagrum, där han får begagna bokförrådet eller roa sig med schack- och damspel. Han kan också slå sig ned i de ljusa, rymliga och vintertiden väl uppvärmda korridorerna som äro försedda med bänkar och bord och kunna betraktas som verkliga sällskapsrum för gardisterna. Nu senast är för det äldre manskapet inrättad en *slöjdskola* som är tillgänglig under oktober—april, af hvilken man väntar mycken nytta på samma gång den otvifvelaktigt kommer att lemna god förströelse. Kapten W. Ridderstads krigsspel begagnas ock vid Svea lifgarde, hufvudsakligast vid rekryt- och underbefälsutbildning. Vid jultiden ställes till en fest för manskapet, och på kungliga födelsedagar får det något extra nöje med förplägning.

Till manskapets nöje och trefnad har nuvarande sekundchefen vid Svea lifgarde också låtit på Ladugårdsgärdet strax invid kasernen uppföra en paviljong, en frisk, landtlig tillflyktsort, skuggad af stora ekar och som genom det betydliga antal andra träd öfverste Ankar-crona låtit där plantera kanske snart nog kommer att omgifvas af en präktig park. Det är på det sättet man numera sörjer för garnisonssoldatens behof af vederkvickelse under de stunder han är ledig från den trägna tjänstgöringen.

Denna park är ock ämnad att varda af gagn för gymnastiska tillämpningsöfningar. Där anlägges en bana för idrottstävlingar och en idrottsplan anordnas alt på föranstaltande af öfverste Ankar-crona samt efter löjtnant A. D. Hejken-skjöldts ritning. På den 260 meter långa banan pågingo dagliga öfningar redan sommaren 1889.

Vill gardisten aflägsna sig från kasernen, kunna vakthafvande underofficer och dagkorpralen tillåta tjänstfritt, nyktert och snygt klädt manskap att på högst två timmar vistas i granskapet. Önskas längre permission, göres därom särskild anmälan. Permission efter aftonkorum beviljas blott sparsamt, i allmänhet ej längre än till kl. 11 e. m. Under permission kan gardisten få begagna egna civila kläder, om de äro snygga, men en i sin väl sittande uniform, med

Vaktparaden.

kanske tre galoner på vänstra öfverärmen, klädd karl, hvars goda hållning är i öfverensstämmelse med uniformen, tager sig nog bättre ut än i civila kläder och gör större lycka hos det täcka könet, något som en ung garnisonssoldat icke föraktar.

Tre aftnar i veckan under september—maj infinna sig åtskilliga af manskapet i »soldathemmet», 5 Smala gränd, där sedan slutet af 1870-talet uppbyggelsemöten hållas för Stockholms garnison och flottans station i hufvudstaden. Hemmet består af fem rum och kök, af hvilka en större samlingsal och ett skrifrum äro afsedda för de besökande, ett rum och kök för husmodern samt två rum för ut-hyrning. Kostnaderna bestridas af föreningen *Soldaternas vänner*, som i början af 1889 hade 178 ledamöter, af hvilka generalmajoren frih. A. Rappe var ordförande och i hvars styrelse för öfrigt sutto major G. von Cederwald, kommandörkaptenen frih. E. Barnekow, major C. Lagercrantz, ryttmästaren J. von Holst, f. d. kapten J. Ahlberg m. fl. kände militärer som turvis hvar sin vecka leda mötena. Antalet besökande går under ett år till 5- och 6,000 personer.

Hvarje söndag är kyrkparad. Svea artilleriregemente deltagar i gudstjänsten i Ladugårdslandskyrkan, men lifgarde till häst och de två fotgardesregementena begifva sig till Skeppsholmskyrkan, hvad de senare vidkommer med 4 korporaler och 48 man af den för dagen vaktfria bataljonen under befäl af en officer eller fanjunkare. Sedan Svea lifgarde inflyttat i sin nya kasern, hålles på högtidsdagar af regementspastorn gudstjänst i exercishuset, och då skall alt tjänstfritt manskap vara närvarande, men befäl och underbefäl blott frivilligt.

Har så en gardist tjänat ut sin kapitulationstid, vare sig att denna inskränkts till endast tre år eller förnyats ända till aderton, den längsta tjänstetiden, återgår han till det civila lifvet och är då i de flesta fall en i sin fulla kraft arbetsför man, hvilken från soldat-åren medför vana vid ordentlighet samt äfven några nyttiga kunskaper. Några återvända till landsbygden och egna sig åt jordbruket, andra, kanske de flesta, stanna i Stockholm och af dem rekryteras ett icke ringa antal till poliskåren, af hvilka de flesta genomgått underofficersskolan. Spårvagnskuskar och konduktörer tagas också till stor del af uttjante gardister, som i allmänhet användas till sådana lägre befattningar vid hvilka ordning och påpasslighet erfordras.

Det militära lifvet i nya Stockholm är i allmänhet kännetecknad af arbete och ordning, och om några ännu sätta nöjet framför arbetet tillhöra de otvifvelaktigt mindretalet. Den tiden är förbi, då en garnisonsmilitärs uppgift ansågs vara att icke göra något nyttigt, men dela dygnet mellan en ofta onödig vakttjänst och råa nöjen, och detta gälde ej blott manskapet, utan äfven befälet, hvars anseende

ofta nog bestod endast i att vara goda dansörer och glada dryckesbröder. Nu för tiden är en garnisonsofficer i Stockholm vanligtvis en man med stor bildning som förstår tidens sträfvan och under det han aldrig förnekar sin kåranda också känner sig vara medborgare samt ej sällan med stort intresse egnar sig åt kommunala angelägenheter.

Stockholmslifvet drager onekligen nytta af att bland sig ega denna stora samling kunnige och arbetsamme militärer som utgöra generalstabens, hvars chef är generalmajor frih. A. E. Rappe, och dem som tillhöra arméns fjärde fördelning och militärdistrikt, hvars chef är kronprinsen, samt att äfven vara stabsort för femte fördelningen, hvars generalbefälhafvare, generallöjtnanten grefve Sven Lagerberg också är Stockholms öfverkommendant. Fördelarne ökas genom de stora militärläroverken samt genom flottans här varande station. Den senares officerare och manskap äro kanske icke så mycket bemärkta som krigsmakten till lands och de ha icke någon ny tidsenlig kasern att uppvisa — »Långa raden» på Skeppsholmen undergår endast med långa mellantider en oundviklig reparation — men de utgöra likväl en viktig del af Stockholms militärväsende. Den gamla åsigten, att en garnison inverkar ofördelaktigt på den civila befolkningen gäller nu mera icke i Stockholm, och den forna afvogheten mot militärer har också upphört. De högst kommenderade äro populära personer i hela hufvudstaden. Kommendantsbattongens innehafvare har kanske alltid varit populär — man behöfver blott erinra sig gamle öfverste Dævel — men bland de populäraste är onekligen n. v. kommendanten, grefve G. E. Taube, som i mer än tjugu år innehaft sin ansvarsfulla befattning och ännu, oaktadt sina 71 år, är lika rörlig och med en ung mans raskhet sköter sin tjänst samt visar sig öfver alt i hufvudstaden.

